

др Чедомир АНТИЋ

УБИСТВА У СРПСКОЈ ИСТОРИЈИ
• ОД НЕМАЊИЋА ДО НЕМАЊИНЕ •

M
Vukotić
Media

Јул, 2023.

др Чедомир АНТИЋ

УБИСТВА У СРПСКОЈ ИСТОРИЈИ

• ОД НЕМАЊИЋА ДО НЕМАЊИНЕ •

M
Vukotić
Media

Јул, 2023.

„Исакович кад то чу, снужди се, ња исѣрича снуждено како је дѣда Гаврило ѣричао за свој оца да је био честѣиѣ и ѣошѣован у селу, а да ѣа је убио рођени браѣѣ.

Gut! Jawohl?

Куѣио је сено исѣод Цера са браѣом, ѡа уѣом засѣа-де ѣоред свој малој сина Гаврила, ѡа ѣоче да ѣа милује. А сѣарији му браѣ ѣовиче: Осѣави дѣѣе, ѡа ѣраби сено!

Он осѣави.

Али ѣосле засѣане оѣѣѣ крај дѣѣѣѣа, а браѣ му ѣовика љуѣиѣѣо: Рекох ли ѣѣи да осѣавиш дѣѣе, ѡа да ѣрабиш сено? А ѣѣи не слушаш!

Па доѣраби ѣишѣољ и на месѣу уби рођеноѣа браѣа.

Жена убијеноѣа, која је била на сенокосу, кад виде шѣѣа јој дѣвер уради, оној час ѣовеве дѣцу и јави се Турцима. У оно време кад Србин убије Србина, друѣе казне није било, само 1.000 ѣроша!

Које овај небраѣѣ и ѣлаѣѣи, с ѣѣим да удовицу више не вређа, а да дѣци дѣо очевине ѣошѣено одвоји.

Тако ѣѣи дѣд Гаврило и браѣѣ му Мијаило осѣану сирѣѣи!

Gut! Jawohl? Abtren!“

Милош Црњански, Сеобе, друга књига, 213.

ЗЛА КОБ

На основу српске књижевности – од Његоша до Црњанског – чини се да су Срби братоубилачки народ. И заиста, Немањићи су се међусобно гложили – током 13. века владари су ступали на престо свргавајући уз помоћ властеле своје очеве и дочекивали да им најстарији син приреди исто. Око трона су се отимала браћа – Вукан и Стефан Првовенчани, Милутин и Драгутин, Урош и Симеон. Деспот Стефан је у дуготрајном сукобу с породицом изгубио брата и два сестрића. Спорила су се и деца деспота Ђурђа, последњи Црнојевића, Косаче, Котроманићи... Дајући тако додатну димензију очају последњих година самосталности српских средњовековних држава. Ствари су настављене са обновом српске државе, па су се још око кнежевског и краљевског трона Србије, али и Црне Горе, отимале династије. Сукоб Обреновића и Карађорђевића најмлађи је династијски спор у европској историји. Трајао је 86 година, коштао живота једног војводе, једног кнеза и једног краља, подстакао десетину бунана и још више атентата. Изазвао гоњења која, упркос

рупама и оборима у којем су уставобранитељи затварали обреновићевце, нису била ни сурова ни ма совна као прогони у Другом светском рату, али су им поставили темеље. И у Црној Гори се сукоб између владика Петровића Његоша и гувернадуре Радоњића завршио убиством последњег гувернадуре.

Специфичност Србије током 19. и 20. века чинио је њен положај. На граници Истока и Запада – преблизу Аустроугарској да би уживала мирну независност, прејака и са сувише модерном и привлачном државном идејом да би била уништена. Истовремено, целокупна модерна историја Србије надахнута је њеном модернизацијом по западном обрасцу, данас видимо да је такав циљ дословно неостварив, али су препреке на том путу и посебно његови несавладиви делови изазивали фрустрације које су учиниле да расистичке дисквалификације сопственог народа прихвати и део Срба. Одатле та есенцијализација управо злочина убиства српских владара и политичара: Осим недоказано насилне смрти Стефана Дечанског, српски владари средњег века нису били убијени од својих наследника и поданика.

Они нису „бацали клетве“ на своје племство и народ, као што легенда каже да је крајем 11. века учинио последњи народни краљ Хрвата.

Лакше је пребројати владаре Другог бугарског царства (савременици Немањића) који су умрли природном смрћу од оних које су, листом, убили њихови наследници.

О династији Плантагенета у Енглеској да и не говоримо, као и о начинима на које су владари страдали.

У Византији је трећина царева завршила насилном смрћу.

Током једанаест векова постојања царства на Босфору, само су три владара (у 4, 9. и 15. веку) погинула на бојном пољу – остали су убијани, често уз суровост која превазилази бестијално и прелази у инфернално.

Током једанаест векова постојања Византије убијена су 23 од 92 владајућа цара Византије – 25 одсто. Тринаесторица ових царева су зверски мучена пре него што су умрла. Седамнаесторица који су преживели пад или силазак с престола постали су монаси. Међу 49 царева, нешто више од половине, који су наводно умрли природном смрћу, за чак петорицу се сумњало да су отровани.

Историја је забележила да је један остављен да умре од глади у тамници, други је жив сахрањен, трећег су растргли на цариградским улицама, четвртог ослепели, па бацили с високог стуба. Неки су тровани, некима су сечене главе на хиподрому пред десетинама хиљада одушевљених гледалаца. У средњовековној Француској краљ је уживао велики престиж, као миропомазан био је поштован толико да се у време успона Капета ни најдивљији феудалац, од којих су многи били моћнији и богатији од краља, не би усудио да убије миропомазаног. Промене су се догодиле у временима криза – тако су у време верских ратова као жртве атентата пали Анри III и Анри IV, а револуција је однела животе Луја XVI, Марије Антоанете и на перфидан начин Луја XVII.

Необично, али као што Брехт у драми *Мајка храброси* поставља танку временску границу између

ратног херојства и злочина, тако историјски постоји не само временска већ и културна (географска) граница која злочинствима даје различит карактер. Анегдота каже да се маршал Мармон, војвода Рагузе и управник Илирских провинција за време Наполеона, приликом разговора пожалио митрополиту Петру I да Црногорци секу француским војницима главе. Владика му је шеретски одговорио да су његови саплеменици то видели од Француза, који су усред Париза гиљотинирали краља и краљицу. Два догађаја раздвајале су непуне две деценије.

Владари су, разуме се, убијани и током 19. века. Поред четири српска (три у Србији и један у Црној Гори), на дужности су у том раздобљу убијена три председника Сједињених Држава, наследник француског престола и председник Француске Републике. Енглеска краљица Викторија јесте владала седам деценија, није имала моћ владара који су јој претходили више од века раније, али је на њу покушано чак седам атентата. Истина, на Балкану су током 19. века само Срби имали своје народне династије. Стране владаре у другим државама поданици су свргавали, али их углавном нису убијали. Изузетак је грчки краљ Ђорђе Први (Георгиос), који је пао као жртва атентата у Солуну 1913. Занимљиво, први шеф обновљене грчке државе у 19. веку Јоанис Каподистрија пао је као жртва атентата. Бугари нису били много задовољни краљевима из Сакс-кобуршке династије, а председник Земљорадничког народног савеза запретио је 1915. краљу Фердинанду да ће се његова племенита глава закотрљати софијском улицом. Два најпознатија бугарска премијера сличних презимена – Стефан

Стамбулов и Александар Стамболијски (овај други је изрекао споменути претњу) – масакрирана су јавно на начин бруталан колико и у случају кнеза Михаила или краља Александра и краљице Драге. Ипак, ова убиства нису привукла једнаку пажњу и сличан одијум у западној јавности.

У 19. веку развијен је, више него икада раније и касније, сасвим антички концепт „праведног убиства“, бесудних владара-злочинаца. Генерације младих слободоумника стасавале су славећи Хермодија и Аристогейтона, који су свргли тиране у Атини и Цезарове убице сенаторе Брута и Касија. Постојало је разумевање за Италијана Феличеа Орсинија, који у неуспелом покушају да убије цара Наполеона Трећег придобија опште симпатије, па га уочи погубљења посећује његова мета и обећава му да ће помоћи уједињење италијанских земаља. Атенатору на Франца Јозефа Аберданку, поред живе жртве, подижу споменик уз саму границу Аустроугарске, на територији савезнице, не тако много пре 1914. Коначно, тих година белгијски анархиста Жорис у једном од првих аутомобила бомби не успева да убије султана Абдула Хамида, али зато мноштво пролазника гине или је рањено. Европске силе успевају да присиле Порту да овог фанатика и масовног убицу ослободе и врате у његову земљу.

Одакле онда та и толика мржња према српским официрима који су свог краља издали таман толико колико и Португалци, који су неколико година касније масакрирали свог краља и престолонаследника усред Лисабона и потом прогласили републику? Који је разлог следу догађаја због убиства које је на сарајевским улицама извршио младић ни двадесет

година стар, када је страдао надвојвода за кога они који ће за неколико седмица ступити у светски рат никада нису чули?

Имају ли сви народи право да проживе историју, да погреше, да лутају...? Убију тирани своје и стране – баш како их уче револуције у Америци и Француској? Коначно, да ли је историја „завршена“ за све осим за Србе, када се у Србији почетком 21. века догоди политичко убиство, а српску политичку културу одмах почну да куде чак и они који су од тог атентата имали користи, а нису ни покушали да га спрече?

Савремено доба, без обзира на све већу сложеност и „дубину“ државе, није остало имуно на убиства у политици, да не спомињемо атентате. Нека од ових убистава усмерила су историју држава, али и света. Свакако је најзначајније убиство 20. века атентат на америчког председника Џона Ф. Кенедија у Даласу. Извршен 22. новембра 1963, представља једну од највећих контроверзи америчке историје. Био је то први атентат на шефа државе у историји чије је само извршење снимљено, и то у боји. Сумњиво је остало све од идентитета извршиоца, убице атентатора и тајанствене убичине смрти која је уследила. Остала је непознаница колико је атентатора било, а мотив остаје скривен због даљине извршилаца и њихове велике моћи. Председников брат Роберт убијен је крајем деценије, такође уочи председничке кампање на којој је требало да буде кандидат. Мотиви убице остали су непознати, а његово понашање је упоредо са сумњама у ментално здравље први пут у историји отворило и питање „психолошког програмирања“.

Почетак шездесетих година и највећи талас деколонизације донели су и познате атентате. Због погубљења првог премијера независног Конга Патриса Лумумбе, које су извршили његови политички противници уз помоћ Белгијанаца, испред белгијске амбасаде су протестовали београдски студенти и омладина, а интервенција полиције била је бруталнија него за владавине Јосипа Броза.

Први премијер Јужног Вијетнама био је антикомуниста, али је прогонио и будисте. Убијен је након што је 1963. извршен државни удар који је оборио његов режим.

Колико је убиство двојице Кенедија утицало на америчку политику и културу, толико су утицала и убиства двојице афроамеричких активиста Малколма Екса 1965. и др Мартина Лутера Кинга 1968. Иако су се залагали за сасвим различите политичке концепте, Екс и Кинг завршили су насилном смрћу.

Кад је реч о погубљењима, крај хладног рата обележило је стрељање румунског председника Николае Чаушескуа и његове жене Хелене. Током румунске револуције чија је прекретница било то што је војска променила страну, остало је кључно питање кога окривити за вишедеценијску насилну диктатуру. Генерали су владарски пар од штићеника претворили у ухапшенике, судили су им на суду који би у англосаксонском свету назвали „кенгурски“ и стрељали их, након што им је болничар измерио притисак. Сахрањени су под туђим именом.

Непријатељи помирења Израела и Арапског света извршили су атентат на Анвара ел Садата, Насеровог наследника на месту председника Арапске Републике Египат. Атентат је извршен спектакуларно,

на државни празник 6. октобра 1981, на војној паради. Режим у Египту је остао исти, али је арапска политика промењена.

Слично је било и четрнаест година касније, када је израелски верски радикал смртно ранио премијера Јицака Рабина, генерала јунака трећег и четвртог арапско-израелског рата. Рабин се споразумео с Палестинцима око успоставе палестинске државе у замену за мир. Ако је неки атентат променио историју, то се може рећи за пуцње који су прекинули живот овог израелског премијера. С мањим прекидима, до данас га је заменио његов заклето опозиционар Бењамин Нетанјаху.

На самом почетку историје независне Индије један хинду екстремиста Натурам Годсе смртно је ранио Махатму Гандија, оца државне независности и покретача ненасилне политичке борбе у најнасилнијем веку у историји. Као жртве атентата пашће ћерка и унук његовог наследника Нехруа – Индира и Раџив Ганди. Индиру ће смртно погодити рафал њеног телохранитеља Сика, док је Раџив страдао као жртва бомбаша самоубице, припадника Тамилских тигрова.

Отмица и убиство италијанског демохришћанског вође Алда Мора и терор екстремне левице у Италији и Немачкој обележили су седамдесете.

Убиство шведског премијера Улофа Палмеа, човека који је на највишу дужност у држави путовао бициклом, остала је и данас непознаница шведске политике.

Политичка убиства била су још присутнија када је реч о шефовима непризнатих држава. Руска Федерација побринула се да од 1994. до 2015. буду

убијена седморица шефова чеченске државе. Прва четворица била су на челу Чеченске Републике Ичкерије, а преостала тројица водила су Кавкаски Емират. Председник Џохар Дудајев убијен је у циљаном нападу ракетом, а његов наследник Земилкан Јандарбијев, вероватно највећи интелектуалац међу чеченским вођама, убијен је тако што му је у далеком Катару постављена бомба испод џипа. Атен-татори су ослобођени на захтев Руске Федерације, обећано је да ће им бити суђено, а на аеродрому су свечано дочекани. Смрћу последњег емира Мога-меда Сулејманова, који је пао у борби с јединицом која је послата да га убије, нестала је августа 2015. и независна чеченска држава.

Сличан приступ имали су и Американци кад је реч о калифима Исламске државе. Од 2019, када је убијен калиф Ибрахим (Абу Бакар ел Багдади), убијена су двојица његових наследника, а четврти калиф је на дужност ступио пре осам месеци (новембра 2022. године). Убиство Осаме бин Ладена у Аботабаду 2011, вође Ал Каиде, који је био иза напада на Светски трговински центар и Пентагон 2001. године, пратио је врх америчке државе посредством линка.

Двадесет први век је, кад је реч о убиствима државника и јавних личности, досад био буран колико и 20. Започео је бизарним крајем непалске монархије. Необична хималајска краљевина тек је доживела да осуђивани комуниста постане њен премијер, а јуна 2001. принц Дипендра отворио је ватру из аутоматске пушке на своју породицу и убио оца краља Бирендру, мајку краљицу Аисварју и још седам чланова краљевске породице, а потом и себе.

После страшног злочина на трон се попео краљев брат Гјанендра. Но, на краљевској сахрани слон се пропео, одбијајући да настави пут ка гробници. После седам година монархија је укинута.

Српски премијер Зоран Ђинђић убијен је марта 2003. Атентат је био политички мотивисан. Његова последња политичка посета, шведска министарка спољних послова Ана Линд, међутим, избодена је у тржном центру. Убица је био душевни болесник.

Две године касније либански сунитски премијер Рафик Харири страдао је као жртва аутомобила бомбе који је уништио читав трг. Овај атентат изазвао је мирне протесте „Револуцију кедра“, захваљујући којима су се сиријске снаге повукле из Либана, али се однос снага у региону није променио нити се системска криза стишала.

Садам Хусеин, вишедеценијски председник Ирака, обешен је крајем 2006. Ово погубљење било је прво чији је снимак постао виралан на интернету. У наредним данима тројица дечака су изгубила живот играјући се реконструкције овог бизарног догађаја.

Прва премијерка у исламском свету Беназир Бутто убијена је хицима из пиштоља на предизборном збору у Равалпиндију 27. децембра 2007.

Побуњеници су крајем октобра 2011. линчовали вођу Либијске џамахирије Муамера ел Гадафија.

У Јапану, где је поседовање ватреног оружја приватним лицима практично забрањено, бившег премијера Шинзо Абеа импровизованим карабином убио је 8. јула 2022. један младић током изборне кампање.

Српска историја током 19. и 20. века била је бурна.

Она није одговарала баш том стадијуму развоја историје западних народа. Наиме, кад су ови пролазили процесе грађења државе, и код њих је било много насиља, али није било новина да их представе нити великих сила да се њима окористе. Положај Србије, преблизу западним узорима, с подељеним неинтегрисаним народом и суседним нацијама које су се у 19. и посебно 20. веку дефинисале насупрот српству, учинили су положај Србије другачијим од суседа. Он је сличнији народима великих граница, по правилу већим и моћнијим од Срба (Мексико, Блиски исток...). Зато за Србију 19. и 20. века свакако важи парафраза мисли мексичког државника, који је објашњавајући злу коб своје земље, прецизно формулисао да је она таква-каква је зато што се налази „...предалеко од Бога, а преблизу Сједињеним Америчким Државама“.

Основна статистика „важнијих атентата“, објављена више пута у литератури, показује да је у Европи и њеним дијаспорама током 122 године највеће популарности атентата (у периоду од 1792. до 1914) убијено чак 85 владара и значајних државника, међу којима су и четири Србина. Тај број превазилази удео Срба у становништву бројних држава широм Европе, Америке и Азије, али не претерано кад узмемо у обзир да су можда две жртве биле мете деловања страних сила.

Убиства у политици, дакле, нису српска посебност. Али на неки начин јесу њена зла коб.

Аутор

АТЕНТАТИ НА ВЛАДАРЕ

СТЕФАН НЕМАЊА

ЈОСИФ НИЈЕ КАИН

Стефан Немања није био оснивач српске државе. Она је у његово време (12. век) постојала већ најмање четиристо година. Династија која је Српском земљом владала прва – данас је колоквијално знамо као Властимировиће по првом кнезу о коме нешто знамо, столувала је још у старој постојбини из које су се Срби почетком 7. века доселили на Балкан. Властимировићи су тако, само ако рачунамо познате владаре, најдуговечнија династија у српској историји која је на трону не увек чврсто уједињених српских земаља остала бар четврт миленијума, а овај број је можда и двоструко већи. Властимировићи су се наслеђивали по начелу сениоритета, а не примогенитуре. Дакле, у сваком поколењу

међусобно су се наслеђивала браћа, а тек када сви помру наслеђивали би их синови. Тиме се у свакој генерацији повећавао број наследника. Овај принцип сличан је наслеђивању које је, макар до актуелног престолонаследника Мухамеда бин Салмана, важило у династији која влада Саудијском Арабијом. Разуме се да је у оваквом начину наслеђивања током 8, 9. и 10. века било много неспоразума и сукоба. Тако је било у Византији, где је пракса окруњивања свих синова владајућег цара у Ираклијевој династији током 7. века прекраћена преласком на примогенитуру након што је Константин IV Брадати својој браћи одсекао носеве. У Франачкој држави непрекидно су се враћали обичају да принчеви поделе државу, што је остао проблем и мањкавост овог царства и његове немачке наследнице до краја средњег века. Ипак, у свету у којем су се браћа међусобно клала (управо је Властимиров савременик бугарски кан Борис ослепео старијег сина и масакрирао најважније бојаре заједно с њиховим породицама), византијске царење убијали су војни заповедници, касапили их пијане миљеници или их век касније убицама издавале супруге.

Сукоби у династијама Властимировића, Војислављевића и Вукановића – прве три српске владарске лозе – били су чести, али смрти владара нису.

Када данас читамо разне написе на хрватским, муслиманским, албанским и посебно црногорским сајтовима, испада да су Немањићи одреда били убице браће и очеве. То, разуме, се није тачно. Честе побуне племства у савезу с најстаријим принцем и смене владара, осим можда у једном случају, нису завршили убиством или погубљењем свргнутог.

Стефан Немања, син Завидин, потекао је из једног огранка владарске лозе Вукановића. Породичне везе

имао је и с владарском лозом Дукље. Поједини аутори веровали су да је Завидин отац био велики жупан Вукан, док су други сматрали да је реч о великом жупану Урошу I или Вукановом синовцу Стефану Вукану. У сваком случају, Завидин најстарији син Тихомир уздигнут је током шездесетих година 12. века за великог жупана. Његова браћа добила су на управе поједине удеоње кнежевине српске државе – Страцимир области Западне Мораве, Мирослав Захумље (данашњу Источну Херцеговину), Немања област Топлице, Ибра и Дубочице.

Те године обележило је велико супарништво и сукоб између Угарске и Византије. Последњи велики узлет хиљадугодишњег царства довео је византијске војске у Угарску, а Цариград замало у положај да наметне владара Краљевини Св. Иштвана. Византијска војска се последњи пут искрцала у Италији, па се чинило да ће у годинама кризе у Светом Римском царству, захваљујућу сукобима у италијанским градовима на Средоземљу, васкрснути старо царство Ромеја. Српски владари су се налазили између византијских гарнизона у Поморављу и њихових лука у јадранском приморју. Деценијама су слали одреде у помоћ царевима из династије Комнина, али су с њима и ратовали у врлети-ма своје домовине.

Житија тројице старије браће, уколико су и постојала, нису сачувана. Најмлађи је постао родоначелник свакако најзначајније династије у српској историји. Два сачувана житија првог међу светитељима у „светородној“ лози Немањића написали су његови синови – први српски архиепископ и други српски краљ. Према изворима којима располажемо, браћа су завидела Немањи зато што је градио велелепне задужбине, а и зато што му

је цар Манојло Комнин дао на управу богату област Дубочицу. Према житију потеклом из пера Стефана Немањића, нема никакве сумње.

„И живљаше, захваљујући Богу и Пресветој и светоме архијереју и чудотворцу Николају – док не стиже ревност ђавоља, и већ ригаше змија своју злобу. Јер се договорише с најстаријим од браће његове, који је тада владао овом српском земљом, и, дозавши овога целомудреног и светог мужа, ухватише га, и оковаше му руке и ноге, и вргоше га у пећину камениту, као што некада браћа вргоше у ров прекрасног Јосифа, не разумевајући, безумни, промисла Владичина, који ће бити: да ће неповређени од беда бити они који верују у њ. И тако, ради правде и чистоте, изведе Јосифа из тамнице, и постави га за господина дома Фараонова и за кнеза свега имања његова.

И овога опет, због кротости и правде, и дивне смерности, и због свих добрих обичаја, Владика премилостиви руком својом крепком и мишицом високом изведе из камените пећине, и узведе га на престо отачаства његова и подиже га за господара великога свему свету.“

* * *

„И разгна и расеја тада овај Свети непријатеље своје по земљама иноплеменим за зла безакоња њихова. И мисли своје недостојне остварише наговором сотониним у грчком царству, да ту помоћ добију, трудећи се да убију Светога и да његове добре намере и дела разоре и до краја искорене, али које не послуша Бог. И, најмивши грчке војнике, Фруте и Турке и друге народе, пођоше на Светога и уђоше у отачаство његово, на место по имену Пантин.

А он, подигав очи и руке своје к небу, вапијаше к Владици својему из дубине срца и ка страсотрпцу Христову, Ђорђу:

„Суди, Господе, онима који ме нападају, и успротиви се онима који се боре са мном.“

„Узми оружје и штит, и стани на помоћ мени!“

„Затвори пут онима који ме гоне!“

„Реци души мојој: Спасење твоје ја сам!“

И узев знамење животворнога крста и копље дано му од Владике, иђаше са смелошћу насупрот многим народима.

А када је био близу града по имену Звечана, на којем беше сазидана црквица светога и преславног мученика Христова Ђорђа, изабрав једнога од правоверних својих јереја, посла га да твори обноћну молитву, и опет литургију, сву ноћну и дневну службу по реду. А кад је овај заспао од труда, дође свети брзи помоћник, и презвитеру се јави у војничком лику. Јереј га питаше:

„Ко си, господине?“

А он рече:

„Ја сам слуга Христов, Ђорђе, који идем на помоћ господину твојему да победим и непријатеље његове.“

Сутрадан одмах стекоше се на битку снажну и силну. Божјом помоћу и светога и преславног мученика Христова Ђорђа победи непријатеље своје, иноплемене народе, и падоше од оружја сви, и нестале им помена са земље.

Учинив битку ту, један од законопреступне браће његове сврши, утопив се у води, да се збуде реч пророка Давида: „Ров изри, ископа, и упаде у јаму коју начини.“ И, уистину, обрати се болест на његову главу, и на теме његово његова неправда сиђе.“

Млади Немања никако није био братоубица Каин, који је свог брата убио из зависти и љубоморе. Напротив, он је био пример друге библијске личности. Зар ни су мудрог и честитог Јосифа браћа одлучила да убију скрививши тако његов одлазак у Египат и већу славу, судбинску по народ Израиља. Тако су се, судећи према Немањиним биографима, и старија браћа заверила да свргну Немању. О бици код Пантина, која је завршена Немањином победом, такође нема много сумње; Божјем изабранику указала су се знамења, баш као што је то био случај с Константином Великим, римским царем који је огласио трпељивост према хришћанству и сам му напоследку пришао, поставши први у низу царева који су канонизовани. Константину се у рату са сувладаром Максенцијем на Црвеним стенама код Милвијског моста 28. октобра 312. наводно указало знамење крста, после којег је променио ратне заставе и стандарде, победивши у бици која се показала као судбоносна прекретница за читав римски свет, али и не само за њега. После битке велики жупан Тихомир се утопио у реци. Наизглед, ствари су се догодиле Божјом вољом, но ви велики жупан није пролио крв свог брата.

Византијски цар, међутим, није тако видео рат међу браћом. Велика војска на челу с царем упутила се у Србију. Узурпатор му се предао. Ипак, промена среће учиниће да наочити Немања поново задобије царску милост, врати се на престо и после пропасти Комнина стекне самосталност за своју државу. Немањина браћа Мирослав и Страцимир наставили су да владају својим областима. Истина, нису их наследили њихови синови. Почетком осамдесетих година ушли су у рат са Дубровником, али нису имали довољно велику флоту, па су из рата изашли поражени. Немачки хроничари забележили

су да су браћа заједно с великим жупаном Стефаном Немањом „мачевима и стрелама“ заузели град Ниш. Ту су Немања и Страцимир крајем осамдесетих година 12. века свечано дочекали цара Фридриха Првог Барбаросу, који је на челу Трећег крсташког похода имао марш Моравском долином ка Светој земљи. Императору су неуспешно нудили савез против Византије и руку Мирославове кћери за сина истарског маркгрофа. Иза Мирослава, господара Хума, остало је Јеванђеље које је данас један од најзначајнијих споменика ћирилске баштине и најстарија таква књига Јужних Словена.

Средњи век био је, разуме се, бруталан и суров. Ипак, суровост треба ценити у контексту времена, веровања и културе друштва које постоји у једном времену. У средњем веку живот је био много више цењен као вредност него у време Антике, тачније последњих година Римског царства. Када данас помишљамо на Јустинијана I (527-565 године), последњег обновитеља римске империје, по правилу му дајемо све могуће „цивилизацијске“ предности у односу на, рецимо, мрачни 7. и 8. век – деценије раног средњовековља. Ипак, у Јустинијановом кодексу смртна казна је много распрострањенија и предвиђена је за шири спектар разних кривичних дела него што је то случај са Еклогом, збирком закона иконоборачког цара Лава Трећег (717-741 године). Из данашње перспективе алтернатива ослепљивања и сакаћења није богзна шта, али Хелен Арвајлар спомиње византијског званичника који се надао да ће га ослепети уместо да га убију. У свету снажне религиозности световна власт (макар она која је тренутно у позицији моћи) била је виђена као израз Божје воље, а смрт без процеса претходне припреме и исповести виђена је као већа несрећа и од мучеништва. Тако смирен, кротак и према

јеретичком краљу, чак и помирљив одлазак у смрт, рецимо прогоњених католика у Енглеској раног новог века, какав је био непоколебљиви и Хенрију Осмом пркосни кардинал Фишер.

Од најстаријих давнина власт ипак подразумева и насиље. У раној српској држави владари су свргавани, протеривани и ређе сакаћени или убијани. Један од првих ослепљених био је Бран Мутимировић, који се око престола отимао са братом од стрица Петром. Учени византијски цар Константин Седми Порфирогенит забележио је име младог Брана безмало сто година пре времена када је – средином 10. столећа – писао знаменити спис *О народима*. У овој књизи чија су тема били народи који су живели у границама Византијског царства и око њих, дат је и најстарији целовит приказ историје Срба. У два епска рата с моћним и пространим бугарским канатом, српски кнежеви Властимир и Мутимир поразили су велике војске у врлетним пределима Србије. Осветничку експедицију кана Бориса осујетио је кнез Мутимир великом победом. Заробљен је наследник бугарског трона Владимир, а с њим и дванаест бојара. Владимира су до западне границе Бугарске, у близини града Раса, испратили кнежевићи Бран и Стефан. Ослободивши угледне заробљенике, разменили су поклоне, а Срби су тада Бугарима дали робове, соколове, псе и много крзна.

У последњој деценији 9. века Мутимиров син, а Бранов старији брат Прибислав ступио је на српски престо. Убрзо га је с престола свргао и у Хрватску протерао брат од стрица Петар Гојниковић. Бранов покушај да 895. или 896. збаци Петра завршио је његовим падом у ропство и ослепљивањем. Изгледа првим у српској историји.

Ако је судити према скромним изворима из тог времена, први члан неке српске династије који је убијен у борби за власт био је син дукљанског краља и несужењог бугарско-византијског цара Бодина. Под Бодином су обједињене српске земље око Дукље, која је за време његовог оца Михаила постала краљевина. Бодин је на својој земљи дочекао војску Првог крсташког рата под заповедништвом Рајмона од Тулуза. Касније је учествовао у великом бугарском устанку, који је окончан поразом његовог настојања да узурпира царски трон. Заробљен, бежи из Мале Азије и враћа се на престо. Његовом смрћу првих година 11. века завршава се велико доба Дукље и почиње успон до тада њој подложне Рашке.

Јаквинта је била Бодинова жена. Током за оно време дугог живота, који је потрајао око седам деценија, она је можда усудом свог карактера или нерасположењем писца *Барског родослова* постала српска верзија меровиншке краљице Брунхилде и леди Магбет. Герка Архириза из Барија, вође присталица норманске власти у овој области Апенинског полуострва, Јаквинта се удала за Бодина. С њим је имала четири сина. Наводно је Јаквинта посејала мржњу између Бодина и његовог брата Бранислава. Када је убио брата, Бодин се, наводно, горко кајао.

Бодина је наследио његов и Јаквинтин син Михаило II. Опет је односу племства и народа према краљици мајци приписано краљево свргавање с престола. Наследио га је стриц Доброслав. Ако је некада Бодин поставио великог жупана у Рашкој и бана у Босни, ствари су се промениле. Након што је Доброслав поражен у бици на Морачи, велики жупан Рашке Вукан уздигао је на дукљански престо свог штићеника и зета Владимира. Јаквинта

је коначно, уз помоћ оданих жупана, успела да отрује Владимира, па је на власт ступио њен други син Ђорђе. Ђорђе је наставио судбински рат са синовима убијеног стрица Бранислава, који ће га коначно стајати и живота окончаног у византијској тамници.

Прогнана у Цариград, умрла је и његова мајка Јаквинта.